

بررسی تأثیر متقابل مؤلفه‌های خود و جامعه در شکل‌گیری هویت جامع معلم زبان در ایران: یک مطالعه داده بنیاد

DIO: <https://dx.doi.org/10.22070/tlr.2022.15144.1156>

مینا طسوجی آذری^۱، سعیده آهنگری^{۲*}، زهره سیفوری^۳

۱. دانشجوی دکتری تخصصی آموزش زبان انگلیسی، گروه زبان انگلیسی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.
۲. دکتری تخصصی آموزش زبان انگلیسی، گروه زبان انگلیسی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران (نویسنده مسئول)
۳. دکتری تخصصی آموزش زبان انگلیسی، گروه زبان انگلیسی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

چکیده

مقدمه: بقا و موفقیت هر نظام آموزشی به دانش، تخصص، توانایی و مهارت معلمان به عنوان هسته اصلی یادگیری بستگی دارد. با در نظر گرفتن اهمیت نقش معلمان در یادگیری زبان انگلیسی، پژوهش حاضر با هدف واکاوی نقش مولفه‌های شکل‌دهنده هویت جامع معلم زبان انجام شده است.

روش: اطلاعات مورد نیاز برای مطالعه حاضر بصورت کیفی، بر اساس الگوی کدگذاری استروس و کوربین از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته منسجم با مشارکت ۴۱ معلم ایرانی شاغل در مدارس، دانشگاه‌ها و موسسات ارومیه، ایران و با سابقه تدریس بین ۱۸ تا ۱۸ سال جمع‌آوری شد. داده‌های مستخرج از مصاحبه‌ها سه سوال اساسی راجع به ویژگی‌های هویت جامع معلم زبان، عوامل بوجودآورنده، و نقش خود و جامعه در شکل‌گیری هویت معلم را دربرمیگیرند. سپس فرآیند کدگذاری باز، انتخابی و محوری با استفاده از تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای مداوم انجام شد.

نتایج: مطالعه حاضر تلاش دارد نقش خود و جامعه را بعنوان مولفه‌های زمینه‌ای هویت جامع معلم زبان مورد بررسی و تحلیل قرار دهد. با معرفی معلمی به عنوان هسته اصلی هویت جامع معلم زبان، مولفه‌های زمینه‌ای خود مطلوب و خود اجتماعی که به ترتیب نمایانگر مفاهیم عمده خود و جامعه می‌باشند، شناسایی شدند. بر این اساس، مولفه اول با عنوان خود مطلوب به خود معلم اشاره دارد که شامل ویژگی‌های فردی و درونی مورد نظر شامل تسلط زبانی، سرعت درک، چالاکی حس و وضعیت جسمی می‌باشند. مولفه دیگر، خود اجتماعی معلم شامل ویژگی‌های اجتماعی کسب‌شده بعنوان معلم زبان است که وجهه معلم، زندگی عمومی، و شخصیت رسانه‌ای را شامل میشوند.

بحث و نتیجه‌گیری: هسته اصلی این نظریه حول مفهوم خود بوده، بیانگر این مطلب است که ویژگی‌ها و مولفه‌های یک فرد، همچنین تعاملات مختلف او در شرایط متفاوت، رابطه مستقیمی با خصوصیات فردی، اجتماعی و حرفه‌ای خود فرد دارد. علاوه بر این، چهارچوب نظری مفهوم هویت جامع معلم زبان از مصاحبه‌هایی استخراج شده است که از طریق آنها هویت در مفهوم ماهیت جامع معلم زبان در ایران مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهند که اساس هویت جامع معلم زبان از ماهیت پویای خود فرد ناشی می‌شود که در تعامل با جامعه بعنوان مولفه محیطی، دربرگیرنده همه جنبه‌های اجتماعی، جسمی، اقتصادی و حرفه‌ای هویت جامع معلم زبان می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: هویت جامع معلم زبان، خود، جامعه، مطالعه داده بنیاد.

*Email: ahangari@iaut.ac.ir

این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول است.

نشریه علمی

پژوهش‌های آموزش و یادگیری

دوره ۱۸، شماره ۱، پیاپی ۳۳
بهار و تابستان ۱۴۰۰
صص: ۱۷-۳۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۰۹

مقاله پژوهشی

Journal of

Training & Learning Researches

Vol.18, No. 1, Serial 33

Spring & Summer
2021

pp.: 17-32

مقدمه

دیدگاه‌های مختلف نسبت به معلمین زبان از سابقه تاریخی، فرهنگی و اجتماعی افراد و جوامع مختلف نشأت می‌گیرند، چراکه از دیرباز نقش معلمین و آموزگاران در هدایت و پیشرفت فردی و اجتماعی چشمگیر و غیر قابل انکار بوده است، تا آنجا که معلمین به هنرمند تشبیه شده‌اند: بیشتر از یک قرن پیش، جیمز^۱ در کتابی با عنوان صحبتی با معلمان در روانشناسی، این مفهوم را ارائه کرد که مورد استقبال معلمان و مسئولین آموزش واقع شد. به عبارت دیگر، در فرایند آموزش زبان، معلمین مسئولیت روند آموزش را برعهده دارند^[۱]. در این حقیقت که دنیا از شرایطی پیچیده‌تر و رقابتی‌تر از گذشته برخوردار است، شکی نیست و همین مساله، نیاز به تربیت و آماده‌سازی افرادی با پیچیدگی و قابلیت بالا را ایجاب می‌نماید. از طرفی، معلمین زبان نقش انتقال دانش زبانی و تدریس مهارت‌های زبان را برعهده دارند و از طرف دیگر، نظر خود معلمین نسبت به حرفه و نقش خود در اجتماع تحت تأثیر دیدگاه جامعه و کارکرد اجتماعی حرفه معلمی می‌باشد. با این حال آگاهی درباره فرآیندهای پیچیده فردی و اجتماعی‌ای که در مدرسه و محیط آموزشی و جامعه برای معلمان طی تدریس زبان رخ می‌دهد ضروری است. بندورا^۲ اعتقاد دارد افراد دارای سیستم ماهیت فردی برای کنترل و کسب اطلاعات، عواطف، کارها و افکار خود هستند^[۲] که این سیستم همواره به عنوان مفهومی گسترده، پیچیده و پویا معرفی شده است و همین ویژگی نقش اجتماع را در ایجاد هویت مشخص می‌کند^[۳]. برای مثال، بریتزمن^۳ هویت را نوعی قرارداد اجتماعی می‌داند که هیچ‌گاه ثابت نمانده، بنابر نیاز درک شده، تحت شرایط و حدود خاص جامعه بروز می‌کند و سرانجام، هر فرد شکل خاصی از هویت را در شرایط و موقعیت‌های متفاوتی مانند آموزش، تدریس و حرفه پیدا می‌کند که هویت نام دارد^[۴]. مطالعه حاضر به بررسی هویت جامع معلمین زبان در ایران پرداخته و محیط اجتماعی و سیستم آموزشی ایران را مدنظر قرار داده که به واسطه تحولات و چالش‌های سیاسی و اقتصادی مختلف، فراز و نشیب‌های بسیاری به خود دیده است^[۵]. پس از انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷، تمام جنبه‌های جامعه ایران

دستخوش تغییرات بنیادین در راستای مطابقت با نظام جمهوری اسلامی ایران شدند. از این رو، ضرورت ایجاد تحول در آموزش و پرورش به منظور تعمیق و استمرار انقلاب فرهنگی، از اهداف اصلی مسئولان ارشد نظام بوده است. بیشترین میزان تحولات آموزش و پرورش بعد از انقلاب اسلامی از سال ۱۳۹۰ و با ارایه سند تحول بنیادی آموزشی^۴ خودنمایی بیشتری داشته است^[۶]. بر همین اساس، هدف اصلی آموزش زبان در برنامه‌ریزی درسی نظام آموزشی ایران، قادر ساختن دانش‌آموزان به درک و انتقال مفاهیم فرهنگی و یافته‌های علمی از طریق روش‌های متنوع زبانی می‌باشد^[۵]. طبق بررسی ریاحی‌پور و همکاران، مطالعات متعدد گسترده‌ای در ایران حول محور هویت انجام شده است. از آنجا که طبق تعریف کالدرون و اسمیت، هویت در حوزه‌های متعدد اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و تاریخی شکل می‌گیرد: هویت معلم، حیظه موضعی یک فرد در مجموعه‌ای از احتمالات مربوطه است^[۷]، با این حال، هویت معلم در ایران برخلاف بسیاری از کشورهای غربی و آمریکای شمالی وابستگی زیادی به مذهب دارد و معلمان در یک نظام ایدئولوژیک اسلامی به تدریس مشغولند و در تبادل دایم با دانش‌آموزان و جامعه‌ای دینی هستند، در ضمن خرده فرهنگ‌های زیادی در ایران وجود دارد که ویژگی‌های زمینه‌ای معلمان و دانش‌آموزان را تشکیل می‌دهد که در عین افزایش غنای فرهنگی و تنوع اجتماعی، چالش‌ها و مشکلات گوناگونی را به وجود می‌آورد. با بررسی جامعه حساس و پیچیده کشور ایران، در کنار کمبودها و مسائل رایج، وجود پاره‌ای مشکلات و موانع عمده و اساسی آموزشی خودنمایی می‌کند. در این بین، آموزش زبان انگلیسی به عنوان زبان خارجی مورد تدریس حساسیت ویژه‌ای دارد. طبق نظر نورا^۵، الگوی تدریس در ایران معلم-محور است، بنابراین فرض بر اینست که اکثر مشکلات تدریس و یادگیری بویژه درباره زبان دوم به دلیل مشکلات عملکردی معلمین بوجود می‌آید^[۸]. علی‌رغم تأکید بر ارزش و اهمیت نقش معلم، بررسی‌ها نشان دهنده وجود کاستی‌ها و موانع متعددی در فرآیند تدریس هستند، در واقع، در این مطلب که حس رفاه و کارآمدی معلم رابطه تنگاتنگی با چگونگی

⁴ Fundamental Reform Document of Education (FRDE)

⁵ Noora, 2008

¹ James, 1890

² Bandura

³ Britzman

پیشرفت یادگیری دانش‌آموز، معلم هست که با ارائه تدریس بهینه می‌تواند سایر مشکلات در زمینه انگیزه، هزینه و محیط را مرتفع کرده و شرایط آموزشی مناسب را فراهم کند [۱۳].
 نومورا^۲ با بررسی مشکلات و موانع تدریس زبان انگلیسی در تایلند و تایوان، ضمن تأکید بر نقش و ارزش هویت معلم در تحقق اهداف آموزشی، بر ضرورت توسعه حرفه ای معلمان اشاره دارد [۱۳]. محققان و پژوهشگران حوزه آموزش مطالعات گسترده‌ای درباره نقش معلم، تأثیر مؤلفه‌های مختلف بر کیفیت تدریس، مشکلات و چالش‌های پیش رو در امر تدریس و یادگیری زبان انجام داده‌اند تا تدریس و نقش معلم به عنوان عنصر کلیدی در امر آموزش مورد تأکید قرار بگیرد. به همین دلیل در دهه‌های گذشته، علاقه فزاینده‌ای به تحقیق و بررسی چگونگی شکل‌گیری و اهمیت هویت معلمان در امر تدریس و یادگیری بوجود آمده‌است [۱۴]. در راستای بررسی مؤلفه‌های شکل‌دهنده مفهوم هویت معلم، جنبه‌های متفاوتی از آن مورد تأکید قرار گرفته‌اند: محققانی مانند گودسون و کول^۳ معتقدند هویت معلم، روال ترکیبی‌ای از جنبه‌های فردی و کاری حرفه معلمی است که زندگی و کارشان تحت تأثیر عوامل و شرایط داخل و خارج کلاس می‌شود [۱۵]. از طرفی جامعه‌شناسانی مثل جنکینز^۴، با ارایه مفهوم هویت اجتماعی، هویت را بعنوان تحقق عملی یک فرآیند و نتیجه مستقیم تأثیر متقابل عوامل درونی و بیرونی تعریف کرده‌است [۱۶]. به عبارت دیگر، هویت‌ها در محیط تعاملی و اجتماعی، به دلایل بارز اجتماعی به وجود می‌آیند، توسعه پیدا می‌کنند و شکل می‌گیرند. با بکارگیری روش‌های تحقیق متنوع و پایه‌های نظری مختلف، بررسی و تحقیق درباره هویت معلم پیشینه مشخصی دارد که به دو دهه اخیر برمی‌گردد و حیطه مطالعه و پژوهش درباره هویت معلم بسیار متنوع و گسترده است و موارد مختلف تأثیرگذار بر هویت را از چشم‌اندازهای متفاوت دربرمی‌گیرد؛ از جمله چشم‌انداز زندگی معلمان، خود هنری و خلاق معلم، تأثیر عوامل مختلف مانند زبان، یادگیری، درک و فن آوری بر شکل‌گیری هویت معلم و نیز جنبه‌های معنوی و درونی معلم. به عنوان مثال: وبر و میچل^۵ نظرات شخصی یا تصور معلمان دارای سال‌های تدریس متفاوت و

تبیین خود، جایگاه حرفه‌ای و دیدگاه شغلی دارد، شکی نیست [۹]. در همین راستا، اسلام‌دوست و همکاران تحقیقی درباره تعارضات هویتی معلمان ایران در محیط‌های تدریس زبانی انجام داده‌اند؛ روش روایی این بررسی نشان‌دهنده این حقیقت بود که معلمان زبان در تعارض باورهای شخصی و انتظارات دیگران با سیاست‌های آموزشی ایران قرار دارند [۱۰]. بررسی دیگری که توسط بهین و همکاران انجام شد، مشخص کرد که تمام رویکردهای اعمال‌شده توسط معلم زبان، استنباط و درک معلم زبان از خود را شکل می‌دهند [۱۱]. از طرف دیگر، به نظر می‌رسد مسئولین آموزشی توجه کافی نسبت به نقش و ماهیت معلم در یادگیری ندارند یا معلمان زبان واجد شرایط تدریس و معلمی نیستند. همینطور، با بررسی کلاس‌های زبان و بویژه چالش‌های مربوطه، محققان به وجود برخی موانع موفقیت در تدریس مانند: معلمان ناکارآمد و بی‌تجربه، دانش‌آموزان بی‌انگیزه، وجود تفاوت در توانایی‌های یادگیری و فقدان دسترسی به محیط زبانی مورد یادگیری اشاره دارند که مستقیم یا غیرمستقیم به معلم و ویژگی‌ها و توانایی‌ها، همچنین ضعف‌ها و کاستی‌های او مربوط می‌شود. از طرف دیگر، دغدغه فزاینده‌ای نسبت به این مساله وجود دارد که معلمان به دلیل وجود مشکلات اقتصادی، فقدان احترام اجتماعی و نیز شرایط نامناسب تدریس، خسته و دلسرد می‌شوند بنابراین نمیتوانند عملکرد و بازده مناسبی داشته باشند [۸]. بطور کلی این تحقیق تلاشی برای شناسایی مولفه‌های زمینه‌ای شکل‌دهنده هویت جامع معلم زبان در ایران بوده‌است، بنابراین در رده تحقیقات آموزشی معلمان انگلیسی بعنوان زبان خارجه محسوب می‌شود. هدف اصلی این تحقیق بررسی رابطه متقابل خود و جامعه در شکل‌گیری هویت جامع معلم زبان و به عبارت دیگر، ماهیت مفهومی مولفه‌های اصلی شکل‌دهنده هویت جامع معلم زبان^۱ در ایران است.

پیشینه تحقیق

این مساله واضح است که بررسی نقش معلمان در یادگیری می‌تواند نشان‌دهنده ارزش و اهمیت آنان در اجتماع باشد [۱۲]. به عبارت دیگر، مهمترین عامل در

⁴ Jenkins

⁵ Weber & Mitche

¹ Holistic Identity of Language Teacher

² Noomura

³ Goodson & Cole, 1994

با بررسی مطالعات و تحقیقات انجام شده در این حیطه، از بین متغیرهایی که ارتباط تنگاتنگی با مفهوم خود دارند، می‌توان به جامعه^{۱۰} به مفهوم همه عوامل محیطی و اجتماعی بافت آموزشی اشاره کرد که انبوه فعالیت‌ها و تعاملات انسانی و اجتماعی را دربر می‌گیرد. تقریباً تمام کارها و رفتارهای ما در قالب جامعه شکل می‌گیرد و تأثیرگذار و تأثیرپذیر از اجتماع هست. به طور کلی، طبق بررسی گیدینز و همکاران^{۱۱} بر روی نقش اقتصاد، فرهنگ و محیط در توسعه پایدار، حیات بشری منوط به جامعه است. در نظر گرفتن جامعه به عنوان یک موجودیت واحد، موارد محیطی و مفاهیم اجتماعی و تمام بافتهای آموزشی پدید آمده- از جمله محیط‌های فراهم شده توسط فن‌آوری- را دربرمی‌گیرد [۲۳]. به همین ترتیب، متخصصان امر آموزش تلاش می‌کنند فردیت چندگانه معلم را با استفاده از تجارب فردی آموزشی، ویژگی‌های درکی عاطفی، احساسی و آموزشی بررسی کنند. ترکیب این مؤلفه‌ها در توسعه هویت جامع معلم ضروری است، چرا که موضع معلم- چه فردی چه اجتماعی- و ابعاد آن را در جریان روند شکل‌گیری هویت مورد بحث قرار می‌دهد [۲۴].

مطالعه عمده درباره مفهوم هویت جامع معلم توسط السوپ^{۱۲} بصورت کیفی و روایی با مشارکت معلم زبان انجام شده است و بنابر اطلاع محقق، تنها تحقیق انجام شده در این راستا می‌باشد که دیدگاه جامعی نسبت به هویت معلم را ارائه می‌دهد و شامل جنبه‌های فکری^{۱۳}، جسمی^{۱۴} و احساسی^{۱۵} می‌شود. در این نظریه، هویت نه به عنوان یک مفهوم واحد یا ثابت، بلکه بعنوان مفهومی متغیر و وابسته به محیط مورد بررسی قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، هویت جامع معلم به عنوان روند پیچیده شکل‌گیری هویت تعریف شده است که همه عوامل مرتبط و موثر مانند موارد اجتماعی و محیطی را دربر می‌گیرد. علاوه بر این هنگام بررسی مفاهیمی مثل پیشرفت کاری، موضوعاتی چون شکل‌گیری هویتی و رشد فردی موردنظر هستند که معمولاً در این باره

رابطه فرهنگ و هویت را بررسی کرده‌اند تا ابعاد جدیدی از عوامل شکل دهنده هویت معلم مشخص شود. [۱۷].
 اخیراً مفهوم خود^۱ مورد توجه پژوهشگران حوزه‌های گوناگون روانشناختی و نیز جامعه‌شناختی قرار گرفته‌است، چراکه مشخص شده که عوامل بیرونی نه به طور مستقیم، بلکه از طریق فرآیندهای واسطه‌ای مربوط به خود، بر عملکرد انسان تأثیر می‌گذارند [۱۸]. به دلیل آگاهی فزاینده نسبت به نقش حیاتی و کاربردی مفهوم خود و با در نظر گرفتن جنبه‌های فردی معلمین، مطالعه خود در روانشناسی ادراکی نیز مورد توجه و تأکید بسیار بود و به این ترتیب، مفهوم خود به موضوع غالب بررسی‌ها و تحقیقات اخیر تبدیل شده‌است، مرکز و ویلیامز^۲ دیدگاه‌های مختلف در زمینه مفهوم خود در یادگیری زبان دوم را بررسی کرده‌اند [۱۹]. در همین راستا، مفهوم خود واحد^۳ بعنوان هویت یکپارچه و ضروری اولین بار توسط راد ایس^۴ نظریه پرداز پساساختارگرا ارائه شد. با این حال، کمی پیش‌تر هیجینز^۵ سه دامنه برای خود تعریف کرده‌بود که شامل: خودواقعی^۶، خودآرمانی^۷ و خود بایسته^۸ میشود. خود واقعی به نمود ویژگی‌هایی دلالت دارد که فردی (خودتان یا دیگری) باور دارد که شما دارای آنها می‌باشید. همچنین، خودآرمانی، نمایانگر ویژگی‌هایی است که فرد آرزوی داشتن آنها را دارد و بالاخره، خود بایسته، شامل ویژگی‌هایی می‌شود که فرد باور دارد بایستی دارای آنها باشد [۲۰]. علاوه بر این، تحقیقات نشان داد هویت می‌تواند به عواملی همچون احساسات معلم و خود فردی وی نیز مرتبط باشد. به عنوان مثال، هلمز^۹ خود فردی و حرفه‌ای معلمین دروس مختلف دوره متوسطه را مورد بررسی قرار داد. بر این اساس، خود فرد نه فقط از آنچه که انجام می‌دهد یا از روابط ناشی می‌شود، بلکه نتیجه عقاید، ارزش‌ها و آرزوهای خود نیز هست [۲۱]. به طور خلاصه، هویت معلم فرای نقش‌های از قبل تعیین شده گذشته است که فقط موقعیت‌های تدریس را در نظر می‌گرفت، به نحوی که هویت متنوع و متفاوت معلم را در شرایط مختلف تدریس متصور می‌شود [۲۲].

⁹ Helms

¹⁰ Society

¹¹ Giddens, Hopewood, & O'Brien

¹² Alsup

¹³ Intellectual factors

¹⁴ Corporeal factors

¹⁵ Affective factors

¹ Self

² Mercker & Williams

³ Unitary Self

⁴ Ellis

⁵ Higgins

⁶ Actual Self

⁷ Ideal Self

⁸ Ought-to Self

است؛ کدام عوامل به عنوان مؤلفه‌های زمینه‌ای هویت جامع معلم زبان هستند؟ و در ادامه، چگونگی تعامل و ارتباط بین عوامل زمینه‌ای شکل دهنده هویت جامع معلم زبان بررسی می‌شود.

روش پژوهش

از آنجا که نظریه جامع و کاملی برای هویت جامع معلم و در نتیجه عوامل شکل‌دهنده آن وجود ندارد، ضرورت جمع‌آوری داده و فرضیه‌سازی برای مفهومی با عنوان هویت جامع معلم زبان^۱، محققان را به استفاده از روش داده بنیاد سوق داد، بنابراین هدف اصلی این تحقیق کیفی، تعیین عوامل زمینه‌ای چهارچوب نظری مفهوم هویت جامع معلم می‌باشد.

افراد شرکت‌کننده

در این تحقیق، ۴۱ مصاحبه با معلمان ایرانی مشغول به تدریس در مدارس (۱۰ مصاحبه)، دانشگاه‌ها (۲ مصاحبه) و مؤسسات (۷ مصاحبه) انجام شد. معلمان شرکت‌کننده که به روش تصادفی انتخاب شدند، عموماً مدرس زبان انگلیسی با سابق تدریس متفاوت از ۸ تا ۱۸ سال و شامل ۲۰ معلم آقا و ۲۱ معلم خانم بوده‌اند. با در نظر گرفتن سن افراد شرکت‌کننده که بین ۳۰ تا ۴۸ سال بود، میانگین سنی افراد شرکت‌کننده ۳۹ سال محاسبه شد. با بررسی سابقه تدریس معلمان و تقسیم‌بندی آن به کمتر از ۵ سال، بین ۵ تا ده سال و بیشتر از ۱۵ سال سابقه تدریس، میانگین ۹ سال سابقه تدریس به دست آمد. جدول ۱، مشخصات اینفوگرافیک شرکت‌کنندگان در تحقیق را نشان می‌دهد. از آنجا که روش تحقیق داده بنیاد، با هدف دستیابی به حداکثر تنوع در ویژگی‌های نمونه آماری بر مفهوم هویت جامع معلم و نقش خود و جامعه تأکید دارد، نه افراد شرکت‌کننده و سؤالات مصاحبه [۲۵]؛ هیچ کنترلی بر تعداد، سن، سابقه، و پیشینه فرهنگی یا اجتماعی معلمان زبان اعمال نشد، تا مرحله اشباع داده در هر یک از مولفه‌ها حاصل شود. از طرفی، فرآیند تجزیه و انجام شد تا روند جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل، فرضیه‌سازی طبق ماهیت تحلیل مقایسه‌ای مداوم^۲ تکرار شوندگی نظریه زمینه‌ای ادامه پیدا کند.

که چگونه سیستم فردی معلم با عوامل متعددی تعامل می‌کند تا هویت معلم بودن را بوجود بیاورد، تمرکز می‌کنند [۸].

سوالات پژوهش

با بررسی محیط آموزشی ایران، طبق تحقیق انجام شده توسط رحمتی و همکاران بر روی معلمان ایرانی شاغل در آموزش و پرورش، با وجود همه مطالعات انجام شده، به دلیل نادیده گرفته شدن جدی جنبه‌های روانی، احساسی و فردی معلم و اینکه مطالعات اندکی راجع به تحلیل شخصیتی یا هویتی معلمان یک جامعه انجام شده، تعریف جامعی از هویت معلم وجود ندارد [۸]. همچنین، علی‌رغم اهمیت فزاینده مفهوم خود در روانشناسی ادراکی، مطالعه چندانی در خصوص نقش زمینه‌ای خود و جامعه در هویت جامع معلم انجام نشده‌است؛ اکثر مطالعات دستاوردهای آموزشی را بعنوان نتیجه نظام آموزشی در نظر گرفته‌اند. حتی السوپ بعنوان تنها محقق که هویت جامع معلم را بررسی کرده، فقط به تجارب بیان شده توسط معلمان پرداخته و به گفتمان بعنوان محیط ایجادکننده هویت، بدون اشاره به مؤلفه‌های موجود آورنده هویت معلم زبان اشاره کرده‌است [۲۴]. در واقع تحقیقات پیشین عمدتاً تلاش کرده‌اند تا مفهوم هویت را به تنهایی، بدون عوامل دخیل و مؤثر مانند جامعه و فرهنگ بررسی کنند و مؤلفه‌های محیطی و اجتماعی مورد توجه نبوده‌اند. علاوه بر این، تصویر بدست آمده از هویت معلم که بایستی شامل همه ابعاد فکری، جسمی و احساسی معلم باشد واضح، منسجم و دقیق نیست. بر اساس خلأ پژوهشی بیان شده، محققین این پژوهش تصمیم به بررسی جامع ماهیت و زمینه وجود آورنده هویت جامع معلم زبان در محیط آموزشی ایران گرفتند. بنابراین، هدف اصلی این واکاوی، تعیین عوامل زمینه‌ای شکل‌دهنده هویت جامع معلم در چهارچوب فردی، اجتماعی و کاری معلم و نیز بررسی تأثیر متقابل مؤلفه‌های موثر در شکل‌گیری هویت جامع معلم زبان بوده که خود مستلزم انجام یک سری مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته منسجم مبتنی بر نظریه زمینه‌ای اصولی می‌باشد تا هویت جامع معلم زبان از طریق داده‌های جمع‌آوری شده به شکل یک مطالعه داده‌بنیاد مطرح شود. در نتیجه پژوهش حاضر دارای یک سوال اصلی

جدول ۱. اطلاعات اینفوگرافیک افراد شرکت‌کننده در بررسی

سابقه تدریس	شغل	مدرک تحصیلی	جنسیت
-------------	-----	-------------	-------

² Constant Comparative Method

¹ HILT

بیشتر از ۱۰ سال	بین ۵ تا ۱۰ سال	کمتر از ۵ سال	مدرس موسسه	مدرس مدرسه	معلم دانشگاه	مدرس دکترا	فوق لیسانس	لیسانس	زن	مرد
۱۴	۱۸	۹	۱۷	۱۰	۱۲	۳	۱۳	۲۵	۲۱	۲۰
۳۴/۱۴٪	۹۰/۴۳٪	۲۱/۹۵٪	۴۱/۴۶٪	۲۴/۳۹٪	۲۹/۲۶٪	۷/۳۱٪	۳۱/۷۰٪	۶۰/۹۷٪	۵۲٪	۴۸٪

ابزار پژوهش

به منظور جمع‌آوری داده مورد نیاز برای استخراج، دستیابی و اعتبارسنجی نظریه در این مطالعه، از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته منسجم^۱ مبتنی بر مجموعه‌ای از سوالات متمرکز استفاده شد. مصاحبه‌کننده‌ها سه سؤال اساسی درباره ویژگی‌های هویتی یک معلم زبان، زمینه‌های اصلی به‌وجودآورنده هویت معلم، و نقش خود و جامعه در موجودیت معلم زبان را مدنظر داشتند. سپس، براساس پاسخ‌های افراد شرکت‌کننده، سوالات بیشتری پرسیده می‌شد تا موارد مبهم و کلی بطور دقیق رفع گردند. جمع‌آوری داده

به منظور رعایت اصول اخلاقی تحقیق، از معلمین شرکت‌کننده در مصاحبه رضایت مبنی بر ضبط و استفاده از نظراتشان اخذ شد. در ادامه، به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که مصاحبه‌ها فقط در اختیار پژوهشگران قرار خواهند گرفت. در همین راستا فرآیند جمع‌آوری داده در بازه زمانی فروردین ۱۳۹۸ تا فروردین ۱۳۹۹، بصورت مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، انفرادی، و به زبان فارسی در مدت زمان تقریبی بین ۴۰ تا ۹۰ دقیقه انجام شدند که طی آنها افراد راجع به نظرات و تجربیات خود درباره مفاهیم خود، هویت معلمی و جامعه صحبت می‌کردند. مصاحبه با پرسش‌های کلی و باز شروع شده، تدریجاً جزئی‌تر و تخصصی‌تر می‌شد. بنابر پاسخ‌های افراد شرکت‌کننده، سوالات تعدیل و اصلاح می‌شدند. اصل اساسی به‌کارگیری معلمین در جمع‌آوری داده، نمونه‌گیری نظری بود، به این معنی که جمع‌آوری و تحلیل داده تا جایی ادامه یافت که دیگر مورد جدیدی از نتایج مصاحبه‌ها حاصل نشد، به عبارت دیگر، تا زمانی که همه داده‌ها در طبقه‌بندی مشخص شده قرار بگیرند و اشباع^۲ به وجود آید. به عنوان مثال، سوالات در مصاحبه‌های آخر عموماً درباره نگاه اجتماعی بود تا داده‌ها در این

زیررسته به میزان اشباع برسند و مؤلفه‌های زمینه‌ای تایید شوند. طبق نظر جونز و همکاران^۳ [۲۶]، رسیدن به اشباع در داده در این تحقیق در مصاحبه ۳۲ حاصل شد، اما بررسی تا مصاحبه ۴۱ ادامه یافت تا موارد جدیدی از جنبه‌های ایجادکننده و زمینه‌ساز هویت جامع معلم زبان مشخص شود.

روش تحلیل داده

تحلیل تفسیری داده‌های این مطالعه با استفاده از نظریه زمینه‌ای^۴ که توسط استروس و کوربین^۵ ارائه شده و نیز، تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای مداوم انجام شده‌است. اصولاً، نظریه زمینه‌ای یا داده‌بنیاد به منظور شناسایی و تشخیص فرآیندهای مفهوم‌سازی شده اجتماعی طراحی شده و شامل روش‌های جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها به منظور دستیابی به مفهوم هویت جامع معلم و خود و جامعه می‌باشد. در این نوع روش تحقیق نظریه‌هایی مطرح می‌شوند که در بطن داده‌ها وجود دارند و به مفاهیم بیرونی وابسته نیستند که توسط محقق از قبل مطرح شده باشند. هنگامی - که هیچ نظریه‌ای برای توضیح یک مفهوم در دسترس نباشد، محققان از نظریه زمینه‌ای استفاده میکنند تا یک ریزنظریه^۶ منتج‌شده از تجارب عملی بجای کلان نظریه^۷ های موجود قرارگیرد شناسایی کدها، مضامین و تحلیل داده در طی مراحل مختلف انجام گرفت [۲۷]. به منظور جمع‌آوری داده و تحلیل آن، فرآیند کدگذاری باز^۸، انتخابی^۹ و محوری^{۱۰} انجام شد و در مرحله اول، همه مصاحبه‌ها و پاسخ‌های تحقیق که گزاره‌های خام تحقیق نامیده می‌شوند به دقت مورد بررسی و دسته‌بندی قرارگرفتند. هنگام بررسی، همپوشانی داده‌ها و جواب‌های یکسان به تدریج مشخص شد تا محققین به تحلیل کلی پاسخ‌ها پردازند. با در نظر گرفتن ساختار هویت معلم، تمرکز تحقیق روی درک معلمین از حرفه خود و هم‌ینطور زمینه شکل‌گیری هویت بوده‌است.

⁶ micro theory

⁷ macro theory

⁸ Open Coding

⁹ Selective Coding

¹⁰ Axial Coding

¹ semi-structured interviews

² Saturation

³ Jones et al., 2014

⁴ Grounded Theory

⁵ Strauss & Corbin

در مرحله اول، کدها عینی‌تر و طولانی‌تر هستند، در حالیکه کدهای مرحله انتخابی، کوتاه‌تر و انتزاعی‌تر می‌شوند [۲۸]. در مرحله بررسی، جمله‌ها، عبارات و پاراگراف‌ها جمع‌آوری شده، بخش‌های تکراری و توالی‌های هم‌معنی در گزاره‌های منتخب، بعنوان الگوی کدگذاری تعیین شدند که شامل مؤلفه‌های زمینه‌ای^۱، شرایط مداخله‌گر^۲، هسته اصلی^۳، عوامل محیطی^۴، استراتژی‌های مقابله‌ای^۵ و نتایج^۶ می‌باشد. در پایان این مرحله، ۱۲۲۶ کد مرحله اول بوجود آمد که بر اساس آنها یادداشت‌های مقایسه‌ای تحلیلی شامل جملات کلیدی مصاحبه‌ها و نکات نظری درباره هر دسته جمع‌آوری، بازنگری و حتی‌الامکان خلاصه شد. رسته‌ها و زیرمضمون‌های مربوطه طی مقایسه مستمر دسته‌بندی‌ها و افزودن داده‌های جدید به وجود آمدند، در نتیجه دو رسته در هم ادغام شده و یک رسته جدید تشکیل شد. به عبارت دیگر، مرحله دوم نیازمند بسط و تشریح دسته‌های موجود، تعیین دسته‌های اصلی و جایجایی گروه‌ها بین داده‌های طبقه‌بندی شده بود. سپس محققین اقدام به بازنگری و اصلاح دسته‌ها، در نتیجه تقلیل آنها و ایجاد زمینه نظری مرتبط با هر مورد و نیز دستیابی به ارتباط بین دسته‌ها نمودند که مرحله کدگذاری انتخابی نامیده می‌شود. مرحله نهایی، نیازمند مجموعه‌ای از استدلال‌های نظری برای ایجاد ساختار الگوی منطقی یا الگوی یکپارچه می‌باشد که به شکل ساختار متشکل از فاکتورهای بدست‌آمده از مراحل قبل و استدلال‌هایی هست که کدگذاری محوری نامیده می‌شود [۲۹]. در نهایت، محققین بر مبنای داده‌های کدگذاری شده و نیز استدلال و استنباط خود، به تبیین نظریه نهایی می‌پردازند. علاوه بر تحلیل دقیق و مقایسه رسته‌های طبقه‌بندی، از روش کدگذاری مقایسه‌ای مداوم

برای اطمینان از پایداری کدها استفاده شد [۳۰]، همینطور، به منظور اعتبارسنجی کدها، با مشورت همکاران و پژوهشگران، همه ۱۲۲۶ کد باز در ۲۳ کد محوری جای گرفتند تا چهارچوب نظری الگوی مفهومی هویت جامع معلم زبان با ۷ مضمون اصلی شکل بگیرد. تعیین جایگاه و نقش رسته‌ها در میزان بروز پدیده اصلی - معلمی - منجر به شکل‌گیری چهارچوب نظری مفهوم هویت جامع معلم زبان می‌شود. در این بخش، مؤلفه‌های زمینه‌ای به وجود آورنده هویت جامع معلم زبان مشخص شده، مورد تحلیل قرار می‌گیرند و نقش و رابطه متقابل آنها نیز بررسی می‌شود. شکل ۱ فرآیند تحلیل داده‌های کیفی و بروز نظریه زمینه‌ای هویت جامع معلم زبان را طی مراحل مختلف کدگذاری داده‌ها نشان می‌دهد. پس از جمع‌آوری و تجزیه تحلیل داده‌ها، به منظور اطمینان از روایی و پایایی داده از معیارهای اعتبار پژوهش استفاده می‌شود. این معیارها عبارتند از: درگیری پیوسته و طولانی مدت تا رسیدن به تکرار؛ پرهیز از نتیجه‌گیری بدون مشاهده کافی؛ بازنگری همکاران در ارتباط با تحلیل‌ها و یافته‌ها و بازنگری شرکت‌کنندگان از تحلیل‌های گردآوری شده [۳۱].

یافته‌ها

همان‌گونه که پیش از این اشاره شد، پژوهش حاضر دارای یک سوال اصلی است؛ مؤلفه‌های زمینه‌ای هویت جامع معلم زبان کدام عوامل هستند؟ با توجه به این که برای پاسخ به این پرسش از روش پدیدارشناسی تحلیل داده‌بنیاد استفاده شده است، نتایج حاصل از تحلیل متن مصاحبه‌ها شامل دو مؤلفه اصلی و زیررسته‌های آنها است که به ترتیب به آنها پرداخته می‌شود.

⁴ Contextual Contributors

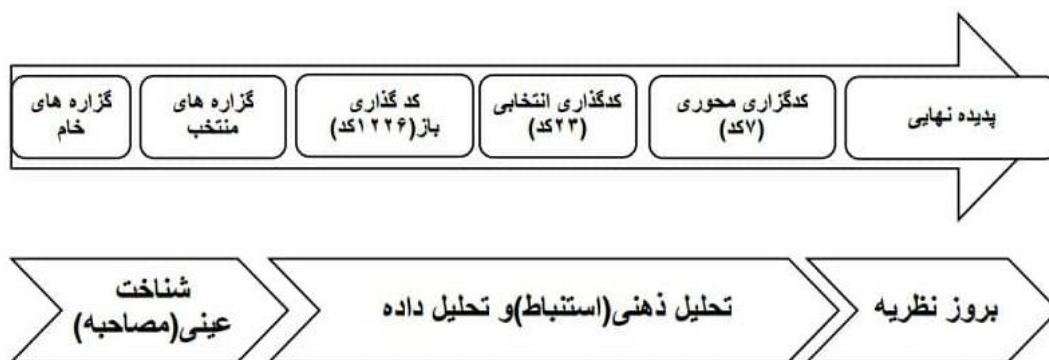
⁵ Coping Strategies

⁶ Consequences

¹ Grounding Factors

² Intervening Conditions

³ Core Category

شکل ۱. فرآیند تحلیل داده‌های کیفی و بروز نظریه زمینه‌ای هویت جامع معلم زبان

قبول افراد و کشورهای دیگر باشد واز نظر فردی توسط دیگران مورد پذیرش و تحسین قرارگیرد. این رسته مجموعه‌ای از خصوصیات روحی، جسمی، فکری و حتی حرفه‌ای معلم است که هویت فردی او را تشکیل میدهد و نمود کاملی از خود یک فرد به عنوان معلم زبان است.

۱.۱: تسلط زبانی

به منظور دستیابی به اهداف آموزشی، معلمان باید بر دانش و مهارت‌های موردنیاز آگاهی و تسلط داشته باشند تا در زمان مناسب و به طور مطلوب به کارگیرند [۳۳]. اولین کد محوری این رسته با عنوان خود مطلوب، تسلط زبانی نام دارد که بخش جدانشدنی قابلیت یک معلم زبان می‌باشد و زیرشاخه‌های متعددی مانند: توانایی مکالمه، دانش گرامری، صحت گفتار و نوشتار را دربر می‌گیرد. توانایی‌ها و مهارت‌های چندگانه زبان خارجی در وهله اول با گفتار و بیان مطالب مشخص می‌شود و سپس در رده های مختلف شنیداری و نوشتاری نمود پیدا میکند. واضح است که معلم زبان واجد شرایط تدریس بایستی قابلیت بیان دانش موردنظر و نیز توانایی انتقال مطالب آموزشی را کسب کرده باشد. علاوه براین، ضرورت برخورداری از سطح علمی مناسب، برگزاری و شرکت در دوره‌های آموزشی حین تدریس را ایجاب می‌کند، چرا که عدم توجه به دانش زبانی باعث از دست دادن تعامل و تبادل آموزشی در کلاس و در نتیجه خدشه دار شدن ماهیت معلمی خواهد شد. معلم زبان فقط در صورت دارا بودن تسلط علمی می‌تواند در نظر دانش آموزان دارای شخصیت مقبول و پذیرفته شده باشد.

"مساله دانش و سواد زبانی درباره معلم زبان نمود بیشتری پیدا می‌کند، چرا که زبان آموزان و همکاران با چند سوال و جواب فرمالیته درصدد ارزیابی معلم هستند.

تحلیل داده‌ها به روش تحلیل زمینه‌ای منجر به بروز کدهای محوری تحت عنوان مؤلفه‌های زمینه‌ای شدند که دربرگیرنده ویژگی‌های زمینه‌ای شکل‌دهنده پدیده اولیه- در این تحقیق: هویت معلم- هستند که با برهم کنش متقابل، باعث بوجود آمدن مجموعه‌ای از خصایص در پدیده موردنظر- معلمی- می‌شوند. طبق نظریه زمینه‌ای و تحلیل داده‌های انجام شده، عوامل منتهی به هویت جامع معلم زبان به عنوان مؤلفه‌های زمینه‌ای شناخته شده، سپس با توجه به ویژگی- های مختلف یا مشابه دسته‌بندی شدند. یافته‌های این بررسی نشان می‌دهد که شرایط زمینه‌ای به وجود آورنده هویت جامع معلم زبان به ترتیب نمایانگر مفاهیم خود و جامعه می‌باشند.

۱. خود مطلوب معلم

این رسته نشانگر این حقیقت است که معلمین بعنوان شرکت‌کنندگان در این بررسی، مجموعه ویژگی‌های درون- فردی را در شکل‌گیری هویت جامع معلم مؤثر دانسته‌اند. معلمین مجریان تربیتی جامعه هستند و تجهیز آنها به دانش زبانی، توانمندسازی آنها در ایجاد ارتباط موفق با اجتماع، و نیز استفاده از زبان مورد تدریس، تأثیر بسزایی در فرآیند آموزش جامعه خواهد داشت [۳۱]. تمام عوامل فردی معلم زبان در این رسته قرار می‌گیرد که جنبه‌های مختلف هویت فردی معلم را شامل می‌شود. ارتباط زبان با سطح اجتماعی شامل عواملی چون فرهیختگی، تقویت کار مشارکتی، شایستگی در رفتار و روابط اجتماعی و تربیت فرد مطلوب است [۳۲]. اصطلاح فرد مطلوب عاریه گرفته شده از عنوانی قدیمی است که ریشه لاتین دارد و به معنی فرد پذیرفته شده از هر نظر و به عنصری از جامعه اطلاق می‌شود که مورد

"معلم آگاه و حواس جمع به راحتی عکس‌المعمل دانش‌آموزان و حتی میزان یادگیری را دریافته و راهکار مناسب همان موقعیت را انتخاب می‌کند. مشکلات یادگیری زبان‌آموزان عمدتاً ناشی از عدم آگاهی معلمین نسبت به بروز خلل در فرآیند آموزش و نیز بی‌توجهی به سطح گیرایی متنوع و متفاوت زبان‌آموزان می‌باشد (مصاحبه ۴۱)"

علاوه بر این میزان و نسبت درک معلم نقش مؤثری در جهت‌گیری هویتی معلم زبان ایفا می‌کند که از مجموعه عوامل شناختی و درکی خود معلم ناشی می‌شود و ریشه در زمینه‌های ایجادکننده هویت فردی معلم دارد. این رسته کدهایی همچون: درک مطالب درسی، درک شرایط محیطی، درک عوامل و موانع پیش‌آمده، درک پیچیدگی‌های آموزشی، درک تفاوت‌های فردی دیگران به ویژه زبان‌آموزان، درک مشکلات آنها و همچنین درک میزان بازخورد و یادگیری کلاس را دربرمیگیرد.

۳.۱: چالاک‌ی حس

کد دیگر این گروه، چالاک‌ی حس است که سطح ادراک حسی معلم را به همراه عواملی چون انگیزه، احساسات، هیجان، اضطراب و توجه نشان می‌دهد. این مؤلفه بیانگر این است که معلمان از ویژگی‌های رفتاری و ذهنی یادگیرندگان شناخت کافی داشته باشند که دارای زیر مؤلفه‌های استفاده از منابع انگیزشی؛ توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان؛ آشنایی با پیشینه تحصیلی و هوشی آنها؛ مهارت ترغیب به یادگیری؛ آموزش و بکارگیری راهبردهای شناخت و فراشناخت مناسب هستند [۳۳]. سرعت دریافت احساسات و عواطف خود بسته به میزان توجه و آمادگی ذهنی او در مواجهه و تعامل با افراد مختلف و شناسایی و آشنایی با انواع موانع و عوامل حسی که با دلایل منطقی قابل بررسی و توجیه نیستند متغیر و متنوع است. از آنجا که هوش عاطفی همپای هوش ذهنی خود در موفقیت یا شکست فعالیت‌های وی موثر است، سرعت دریافت عواطف و احساسات از توانایی‌های تعیین‌کننده میزان رشد و تکامل هویتی خود به حساب می‌آید.

"درمورد معلم زبان، توانایی و چالاک‌ی حسی، یک عامل حیاتی است، چرا که معلم زبان به عنوان اجراکننده روند تدریس، وظیفه هدایت و جهت‌دهی فرآیند یادگیری را برعهده دارد. بنابراین نه تنها عواطف و احساسات خود معلم درمیزان یادگیری دخیل است، بلکه

به همین دلیل معلمی در نظر جامعه، همکاران و زبان-آموزان پذیرفته خواهد بود که مسلط به مطلب مورد تدریس بوده باشد. همین امر هویت معلم زبان را در ابعاد گسترده‌تر شکل خواهد داد. (مصاحبه ۱۰)"

با این حال دانش مورد نیاز از طریق یادگیری و تجربه قابل اکتساب است و مهارت نیز از راه تکرار کاربرد دانش در محیط واقعی تدریس توسعه می‌یابد [۳۴]. دانش زبانی به ویژه در زمینه ارائه تدریس، به عنوان درون‌داد عمل میکند که میزان موفقیت و دریافت فرآیند آموزشی رابطه مستقیمی با میزان، عمق و غنای علمی روند اجرایی تدریس معلم دارد. این کد، زیر رسته‌هایی با عنوان توان ایراد سخن (گفتار)، مهارت نوشتاری فصیح، دانش هجی صحیح کلمات، ساختارشناسی کلی و موردی زبان انگلیسی، تشریح پیچیدگی‌های زبان انگلیسی متناسب و متناظر با زبان مادری زبان‌آموزان، مهارت اصلاح اشتباهات و ایرادات نوشتاری و گفتاری آنان، تنوع زبانی زبان انگلیسی در گفتار، شنیدار و نوشتار، صحبت روان و تلفظ مناسب کلمات و جملات، درک، دریافت و توضیح پیچیدگی‌های فرهنگی اجتماعی زبان انگلیسی و برخورداری از دایره واژگان در حد مطلوب را دربرمی‌گیرد که به طور کلی تسلط زبانی معلم زبان انگلیسی نام گرفته است.

۲.۱: سرعت درک

کد محوری دیگر این رسته، سرعت درک است که به قدرت ذهن در درک، استدلال و دریافت دلالت دارد و مورد تاکید و توجه شرکت‌کنندگان زیادی بود. به طور کلی، درک به معنی آگاهی از مطلب، تشخیص آن و عمل کردن به آن است. میزان و سرعت عمل شناخت خود نسبت به موضوع، دریافت و فهم آن تحت عنوان سرعت درک بررسی می‌شود که فرآیندی درونی است که طی آن خود دانش و آگاهی لازم را به دست می‌آورد. این بررسی نشان داد که حرفه معلمی از دیدگاه افراد شرکت‌کننده که لزوماً خود معلمین بودند، نیاز به سطح قابل‌قبولی از فهم و درک داشته و بیانگر میزان موفقیت حرفه‌ای یک معلم زبان نیز می‌باشد. هرچه معلم در درک مفاهیم آموزشی، شرایط پیش‌آمده کلاسی و اجتماعی، فهم احساسات و بازخورد دانش‌آموزان در شرایط مختلف سریع‌تر و عمیق‌تر باشد، به همان اندازه از میزان خطای تدریس و رفتار کاسته می‌شود و موفقیت آموزشی زودتر اتفاق می‌افتد.

یادگیری و در مراحل بالاتر حتی بر جهت‌گیری شخصیتی دانش‌آموزان دارد، اما نمی‌توان از میزان تأثیر و تقلید ظاهری و فیزیکی دانش‌آموزان از معلمین و در نتیجه تعیین مطلوبیت و مقبولیت آنان غافل شد. همین مساله به عنوان مجموع ویژگی‌های ظاهری یک معلم، جنبه جسمانی هویت فردی معلم زبان را تشکیل می‌دهد که از زیررسته‌هایی همچون طرز ایستادن، قابلیت‌های جسمانی، تماس چشمی، تن و لحن صدا، نحوه پوشش، حرکات بدن و صورت، حرکت معلم در کلاس حین تدریس و پرسش، تکیه کلام‌های معلم، و اشاره‌های دست هنگام صحبت به وجود آمده‌است.

۲. خوداجتماعی معلم

عامل زمینه‌ای دیگر شکل‌دهنده هویت جامع معلم زبان، شخصیت عمومی نام‌گرفته که به ویژگی‌های تعاملاتی و ارتباطی معلم زبان در جامعه اشاره دارد و با برهم‌کنش بین خود معلم و محیط اجتماعی پیرامون او شخصیت اجتماعی معلم زبان شکل می‌پذیرد. شخصیت به مجموعه سازمان یافته و واحدی متشکل از خصوصیات نسبتاً ثابت و بادوام گفته می‌شود که در مجموع یک فرد را از افراد دیگر متمایز می‌کند [۳۶]. رده‌ها و لایه‌های متنوعی را می‌توان برای جامعه در این رابطه متصور شد، چراکه تعاملات شخصیتی معلم طی روال تدریس در رده‌های مختلفی صورت می‌پذیرد که اولین آن کلاس است. کلاس به عنوان اصلی‌ترین مرکز یادگیری هر فرآیند آموزشی شناخته می‌شود که از برهم‌کنش میان معلم و زبان‌آموز و نیز زبان‌آموز با زبان‌آموز تشکیل شده‌است.

"محیط آموزشی نقش مهمی در میزان یادگیری و موفقیت آموزشی دوره دارد، به طوری که تعامل بین معلم و زبان‌آموز باید از پویایی، سرزندگی و اثربخشی کافی برخوردار باشد تا بتواند به عنوان بستر مناسب تدریس در نظر گرفته شود. عوامل و ویژگی‌های شخصیتی خود معلم طی این تعامل و کسب تجربه تدریس شکل گرفته و ارتقا می‌یابد، از طرفی، اساس شخصیت دانش‌آموز نیز تحت تأثیر مستقیم خصوصیات شخصیتی معلم و نیز دیگر زبان‌آموزان خواهد بود (مصاحبه ۲۲)".

مدیریت کلاس درس و اتخاذ شیوه‌های لازم برای ایجاد و حفظ محیطی مناسب برای یادگیری که ارتباط مستقیمی با اداره کلاس، ارزشیابی، انگیزش دانش‌آموزان، ایجاد جو یادگیری و روش‌های مدیریتی معلم دارد [۳۷].

عواطف و احساسات زبان‌آموزان هم تحت تأثیر مداخله آموزشی و در نتیجه انتقال حسی معلم و قدرت انگیزش وی خواهد بود. به همین دلیل در بسیاری از روشهای تدریس، معلمین به عنوان الگوی رفتاری و عملکردی دانش‌آموزان به حساب می‌آیند و نقش تعیین کننده در تکامل شخصیتی و هویتی آنان ایفا می‌کنند (مصاحبه ۳۷)".

از طرف دیگر، طبق نتایج تحقیقات و پژوهش‌های بسیاری [۳۵] مشکلات مربوط به احساسات و عوامل درونی از بزرگترین و پرمخاطره‌ترین موانع یادگیری به حساب می‌آیند:

"من فکرمی‌کنم ترس‌ها و نگرانی‌ها ارتباط مهم و موثری با میزان، سرعت و نحوه یادگیری دارند و معلمی با شخصیت ساخته و پرداخته شده، با درک به موقع این ناراحتی‌ها و نگرانی‌ها در جهت رفع آنها می‌کوشد، چرا که نحوه شکل‌گیری هویتی خود معلم توجه و تمرکز کافی نسبت به عوامل حسی و عواطف شکل‌دهنده و حتی جهت‌دهنده رفتار و فعالیت‌های او به عنوان یک معلم زبان را داشته‌است تا او بتواند همین تشخیص و تمایز را به اطرافیان شامل زبان‌آموزان نیز منتقل کند (مصاحبه ۱۸)".

۴.۱: وضعیت جسمی

آخرین زیرشاخه این رسته، به وضعیت جسمی معلم اشاره دارد که برای تدریس و ارتباط موثر با فراگیران ضروری به نظر می‌رسد چرا که اولین برخورد و دیدار حضوری معلم و دانش‌آموزان در قالب معیارهای ظاهری و جسمانی ارزیابی و سنجیده می‌شود. هرچه معلم بیشتر و مناسب‌تر در محدوده باورها و تصورات زبان‌آموز و حتی جامعه پیرامون وی باشد، پذیرش و دریافت مطالب آموزشی ارائه شده توسط معلم راحت‌تر و با موفقیت بیشتری انجام خواهد شد.

"این مساله که ظاهر معلم تأثیر بسیاری در روال یادگیری دارد غیرقابل انکار هست. دانش‌آموزان بخصوص زبان‌آموزان تأثیر چشمگیری از معلم خود می‌گیرند که همین مساله در شکل‌گیری هویت کاری معلم زبان نقش به‌سزایی دارد؛ همه ما معلم زبان‌های خیلی خوبی داشتیم (مصاحبه ۳۹)".

همین امر سبب تشکیل هویت فردی معلم زبان مبتنی بر خصوصیات جسمانی وی می‌شود، هرچند اذعان بر اینست که رفتار و منش معلم تأثیر عمیق‌تر و ماندگارتری بر میزان

کند به نحو شایسته و مناسب شأن یک معلم زبان در جامعه رفتار کند، همانطور که برای حرفه وکالت یا طبابت یا قضاوت شان و منزلت اجتماعی‌ای تعریف شده که در وهله نخست افراد صاحب این مشاغل ملزم به رعایت این موارد هستند و در وهله بعد افراد جامعه ارزش و منزلت این افراد را رعایت میکنند(مصاحبه ۳۵)".

۲.۲: زندگی عمومی

از دیدگاه اجتماعی، زندگی عمومی معلم دربرگیرنده تمام فعالیت‌هایی است که او در جامعه انجام می‌دهد، از جمله تعاملات فردی معلم در جامعه با معلمان دیگر، با اولیا زبان-آموزان، با مدیران و مسئولین در رده‌های مختلف و نیز با افراد عادی جامعه را دربرمیگیرد. طرز برخورد جامعه با معلم زبان، موانع و عوامل برهم‌کنش موثر، همگی نقش موثری در میزان کارایی و عملکرد معلم و در نتیجه روند شکل‌گیری و بروز هویت جامع او خواهند داشت. از طرف دیگر، هویت حرفه‌ای معلم بر نحوه رشد و پیشرفت هویت اجتماعی آنان تأثیر مستقیم دارد، چراکه در جوامعی که ارزش و جایگاهی اجتماعی بسیار بالایی برای معلمان در نظر گرفته شده‌است، تعارضات کمتری در نحوه بروز ساختارهای شخصیتی معلمان دیده می‌شود اما اگر جایگاه اجتماعی معلمان، مخصوصاً معلمان زبان به دلیل نادیده انگاشتن توسط منابع مالی، فرهنگی و سیاسی متزلزل شده باشد، نمیتوان انتظار رشد و شکوفایی بسیار بالایی را از حرفه معلمی داشت(مصاحبه ۸). اکثر پژوهش‌ها درباره هویت معلم، دیدگاهی اجتماعی-فرهنگی را در پیش گرفته، بر این نکته تأکید داشته‌اند که هویت بارها و بارها براساس حرفه شکل گرفته و توسط جامعه‌ای که معلم در آن زندگی میکند تعدیل میشود[۴۰]، فرآیندی که زندگی عمومی معلم زبان را شکل می‌دهد. با توجه به عوامل محیطی و اجتماعی، این جنبه زندگی معلم، بر نقش جامعه بر هویت معلم تأکید می‌کند. تحلیل داده‌ها و بررسی مصاحبه‌های این مطالعه نیز بر اهمیت توجه به جنبه اجتماعی زندگی و هویت معلمان زبان ایرانی تأکید دارد. زندگی اجتماعی زمینه‌ساز هویت اجتماعی فرد می‌شود که در تعامل مستقیم فرد و جامعه حاصل شده- است که در مورد معلمان زبان، هویت حرفه‌ای آنان نیز دخیل و موثر می‌باشد. هرچند به تازگی برخی محققین،

تعامل معلمان زبان با اولیا مدرسه، موسسه آموزش زبان، دانشگاه یا مرکز آموزشی، از طرفی دریافت بازخورد و نظرات اولیا توسط معلم، لایه اجتماعی گسترده‌تری را به وجود می‌آورد که برهم‌کنش بسیار عمیقی با ارتقا، تثبیت و ابراز شخصیت حرفه‌ای معلم زبان دارد. لایه اجتماعی جامعه تمام تعاملات، عوامل و موانع محیطی و نیز روابط فردی هر فرد را پوشش می‌دهد. بنابر میزان و عمق برهم‌کنش، انواع محیط‌های اجتماعی می‌توانند اثربخشی متفاوتی بر تکامل و تعالی شخصیتی یک معلم زبان داشته باشند. نتایج با یافته‌های پژوهش خلخالی و همکاران همسو می‌باشد[۳۷].

با بررسی جامعه آموزشی ایران که دارای مقاطع ابتدایی، راهنمایی و متوسطه در بخش آموزش و پرورش، و نیز موسسات آموزشی خصوصی برای یادگیری زبان انگلیسی بعنوان زبان خارجه بوده، رویکرد و منش فرهنگی و ایدئولوژیک در ساختار آن به وضوح دیده میشود[۳۸]، درضمن خرده فرهنگ‌های زیادی در ایران وجود دارد که سرمایه‌های قومی معلمان را نشان می‌دهد و همین امر پیچیدگی پیشینه فرهنگی و اجتماعی محیط آموزشی و جامعه ایران را نشان می‌دهد که نباید نادیده گرفته شوند.

۱.۲: وجهه معلم

اولین کد رسته بارز اجتماعی معلم زبان دربرگیرنده عزت، اعتبار و احترام او می‌شود. وجهه به مفهوم شان و جایگاه، به میزان ارزش و اهمیت یک خود به عنوان معلم در جامعه ایرانی اطلاق شده است که توسط افراد آن جامعه ارزیابی و ارزش‌گذاری می‌شود[۳۹]. معلمی که به نگاه ارزشمند جامعه و جایگاه رفیع و مسئولیت خطیر خود در تعلیم و تربیت واقف باشد، به یکپارچگی وجودی هویت معلمی دست می‌یابد[۴۰]. هرچه میزان اهمیت و ارزش اجتماعی حرفه معلمی به عنوان جایگاه تربیت‌کننده و آموزش‌دهنده نسل بعدی و تعیین‌کننده تمام ویژگی‌های شخصیتی، انسانی، فرهنگی، ذهنی، علمی و حتی مالی افراد جامعه بیشتر و عمیق‌تر باشد، وجهه اجتماعی معلم بیشتر، بهتر و ارزشمندتر خواهد بود، امری که متأسفانه طی سال-های اخیر تحت تأثیر عوامل مختلفی توسط افراد جامعه، مسئولین، صاحبان امر آموزش و حتی خود معلمان مورد غفلت و فراموشی واقع شده‌است و در نتیجه آسیب جدی به آینده حرفه‌ای معلمان وارد کرده است.

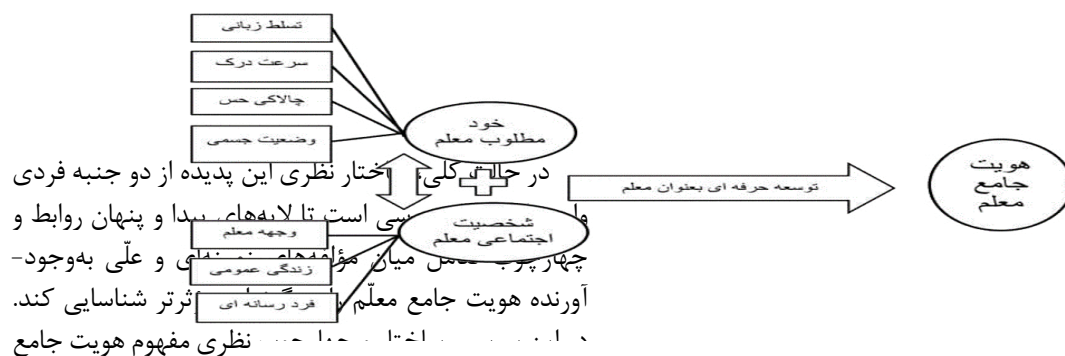
"هر معلم زبان باید مراقب و متوجه ارزش و جایگاه اجتماعی هویت خود به عنوان معلم زبان باشد و تلاش

در شکل‌گیری جنبه رسانه‌ای معلم و در نتیجه ماهیت مرتبط با فن‌آوری او ایفا می‌کنند. هر چه معلم در مواجهه و برخورد با نوآوری‌های روز آموزشی و ارتباطی، انعطاف بیشتری به خرج داده، استقبال، حمایت و پذیرش قابل توجهی را از خود نشان دهد، به همان اندازه در جلب نظر و توجه زبان‌آموزان که عمدتاً از نسل جوان عجیب با فن‌آوری می‌باشند، موفق‌تر بوده، آموزش موثرتر و تعامل سازنده‌تری را تجربه خواهد کرد. با بکارگیری فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، معلمان به آسانی به منابع جدید آموزشی مورد نیاز دسترسی دارند و اطلاعات و مواد آموزشی کلاس خود را آسان‌تر و سریع‌تر تهیه می‌کنند؛ همین‌طور انتظار می‌رود که فن‌آوری ارتباطات بتواند مواد آموزشی مانند متن، تصویر، صدا را با کیفیتی عالی در اختیار معلمان قرار دهد [۳۸]؛ همین امر شخصیت وابسته به موارد آموزشی ثابت و کم‌کاربرد کتاب، نوار آموزشی و تکرار و تمرین مرسوم معلمان جامعه را به هویت افراد آگاه بهره‌مند از به‌روزترین فن‌آوری‌های موثر و متنوع تبدیل خواهد کرد. شکل ۲ نقش متقابل خود و جامعه را به همراه زیر-رسته‌های مربوط در شکل‌گیری هویت جامع معلم زبان نشان می‌دهد. از این‌رو، معلمان بسیاری بر ضرورت بکارگیری فن‌آوری و دستاوردهای آن تاکید کرده‌اند. پس از تدوین هدف و تشکیل گروه فناوری، مهمترین کار، آماده سازی معلمان برای فعالیت همگام با فن‌آوری است [۴۲].

همچون ریاحی‌پور و هکاران، و جان‌نثار و همکاران عواملی همچون انتظارات از دیگران، فرهنگ بومی و هر آنچه فرد مجاز به انجام آن در جامعه است را در زمره عوامل فردی تاثیرگذار بر هویت حرفه‌ای دانسته‌اند و عواملی مانند مدیریت، حمایت و مسئولیت معلمی را از جمله عوامل محیطی موثر بر هویت معلم قلمداد کرده‌اند [۳۸] و [۶].

۳.۲: شخص رسانه ای

سومین زیرشاخه این کد به رسانه‌ای بودن معلم اشاره دارد. علاوه بر این، معلمان بسیاری بر ضرورت بکارگیری فن‌آوری و دستاوردهای آن تاکید کرده‌اند. از آنجا که در عصر پیشرفت‌های فوق تصور فن‌آورانه به سر می‌بریم، حوزه آموزش یکی از اساسی‌ترین حیطه‌های تحت تأثیر فن‌آوری بوده است. سرعت فزاینده توسعه علم و پیشرفت سریع فناوری، تأثیر بسیار عمیقی بر تمام بخشهای آموزش، به خصوص بر نقش معلم گذارده است [۴۱]. بنابراین سومین زیرشاخه رسته شخصیت اجتماعی معلم زبان به رسانه‌ای بودن او و ضرورت آگاهی و تعامل با دانش روز جهان اشاره دارد. به منظور رشد حرفه ای معلمان و بهره دهی هر چه بیشتر امر تدریس، آنها باید از به‌روزترین و جدیدترین نوآوری‌های حیطه آموزش و فن‌آوری آگاه و بهره‌مند باشند. در همین راستا، نحوه برخورد معلم با تکنولوژی‌های جدید، رد یا پذیرش استفاده زبان‌آموزان از فن‌آوری در آموزش، به- کارگیری فن‌آوری آموزشی در سطح مدرسه یا موسسه زبان و وجود زیرساختارهای مورد نیاز ارتقا فن‌آوری، نقش حیاتی

شکل ۲. نقش متقابل خود و جامعه به همراه زیررسته‌های مربوط

ی استخراج شده، سپس هویت به مفهوم وجودی نقش معلم زبان در ایران مورد تحلیل قرار گرفته است. الگوی تعاملی شکل گرفته در این حالت را می‌توان به یک چهارچوب نظری شامل پدیده مرکزی با عنوان معلمی، که از مؤلفه‌های زمینه‌ای خود و جامعه شکل گرفته

بحث و نتیجه‌گیری

صد علمی هم امکان جداسازی، حذف و یا کم‌رنگ کردن نقش و اهمیت یکی از این دو عامل وجود ندارد.

اریکسون^۱ به‌عنوان یکی از پیشگامان نظریه هویت بیان کرد که هویت انسان‌ها در طی تعامل با محیط تغییر کرده، ارتقا می‌یابد و پیشرفت می‌کند [۴۴]. در واقع هر هویت، رفتار مبتنی بر نقش فردی را در رابطه با خود و جامعه بیان و اجرا می‌کند [۴۵] که بیانگر برآورده کردن نیازها و انتظارات مشخص‌شده در جامعه است. پدیده زبان با فرهنگ جامعه رابطه مستقیمی دارد، چرا که فهم زبان مبتنی بر فرهنگ آن زبان و بالعکس است و تحلیل معانی زبان با تحلیل فرهنگ زبان موردنظر در تعامل مستقیم است [۴۶].

با این حال تمایز میان نقش‌های متفاوت هویتی یک فرد، سخت و گاه ناممکن است، چرا که خود در هر نقش هویتی خود، جنبه‌های متفاوتی از خود را، بسته به نیاز درک‌شده بروز می‌دهد. از طرف دیگر هویت اجتماعی منطبق بر نظریه روانشناختی اجتماعی است که فرآیندها و روندهای اجتماعی را توصیف می‌کند و به بررسی این موضوع می‌پردازد که چگونه افراد خود را به عنوان عضوی از جامعه در نظر می‌گیرند، تا جایی که طبق بررسی انجام‌شده توسط هونگ و جزکولت^۲ اولین نقشی که یک فرد می‌پذیرد، جنبه جسمانی و فیزیکی خود است که رابطه مستقیمی با ادراک، احساس و گیرنده‌های جسمی خود دارد. سپس، جنبه فردی هر هویت، شخصیت او را شکل می‌دهد. در حیطه گسترده‌تر، جنبه اجتماعی فرد که در واقع جایگاه اجتماعی او را تعیین می‌کند، به عوامل مختلف ارتباطی و تعاملی فرد، از جمله: خانواده، دوستان، آشنایان، محیط کار و اجتماع بستگی دارد [۴۳]. از طرف دیگر، جنبه حرفه‌ای فرد رابطه مستقیمی با همه نقش‌هایی دارد که او برای ارائه خدمات و امور شغلی خود به عهده گرفته‌است، به عنوان مثال این امکان وجود دارد که فردی وجهه حرفه‌ای خود را به عنوان جنبه و کارکرد اجتماعی خود در نظر بگیرد، بنابراین فعالیت شغلی او، بخشی از مشارکت و تعامل اجتماعی‌اش خواهد بود. با این وجود، فرد ممکن است روابط و جنبه خانوادگی، قومی و ملیتی خود را از وجهه اجتماعی خویش مجزا در نظر بگیرد و کارکردهای متفاوت هویتی دیگری برای خود متصور شود [۴۳]. در واقع، نه تنها هویت معلم ثابت نیست، بلکه طی زمان و تحت تأثیر عوامل داخلی و خارجی تغییر می‌کند. بر این اساس، فرد نقش‌های هویتی متنوع و متفاوتی را بسته به میزان گستردگی و پیچیدگی

است و تحت تأثیر شرایط مداخله‌ای، محیطی و عوامل جهت‌دهنده قرار دارد، تشبیه نمود.

داده‌های زمینه‌ای نشان می‌دهد خود معلم و جامعه پیرامون او با برهم‌کنش و تعامل پویا و مداوم، به عنوان اصلی‌ترین عوامل به‌وجودآورنده هویت معلم، سبب شکل‌گیری، توسعه و ارائه پدیده نهایی معلمی با عنوان رویکرد نهایی تدریس می‌شوند. این در حالی است که مجموعه عوامل به‌وجودآورنده هویت کامل معلم که از داده‌های استخراجی از

مصاحبه‌ها، حکایت از برهم‌کنش این روند در فرآیند تشکیل هویت جامع معلم دارد.

هسته اصلی و محوری این نظریه، حول مفاهیم خود و جامعه خواهد بود، به این معنی که جنبه‌ها و عوامل مختلفی که یک فرد طی نقش‌ها و تعاملات مختلفی که در شرایط مختلف به خود می‌گیرد، رابطه مستقیمی با ویژگی‌های مختلف فردی، اجتماعی و حرفه‌ای‌اش خواهد داشت [۴۳]. به عبارت دیگر، یک فرد نقش‌های هویتی مختلفی را در شرایط مختلف بروز می‌دهد تا نیازهای اجتماعی خود را تامین کند؛ شخصیت در واقع اصطلاحی روانشناسانه است که در عملکرد و رفتار هر فرد بروز کرده و برآیندی از مجموع ویژگی‌های جسمی، روحی، روانی، اجتماعی و حرفه‌ای فرد است که در رفتار او نمایان می‌شود. زیررسته‌های مختلف خود و جامعه با تلاقی و برهم‌کنش تسهیل‌کننده یا بازدارنده، زمینه‌ساز شکل‌گیری هسته اصلی هویت جامع معلم زبان با عنوان معلمی می‌شوند که به عنوان ماهیت کلی، در عین حال مختص هر معلم زبان شناخته می‌شود که در موقعیت‌های مختلف اجتماعی و حرفه‌ای بروز می‌کند. بدون در نظر گرفتن یکی از عوامل زمینه‌ای خود یا جامعه، شکل‌گیری، ارتقا و بروز هویت معلم عملاً غیرممکن است و حتی در شرایط آزمایشگاهی یا صد در

² Haug & Jaszolt

¹ Erickson

روانشناختی، فرهنگی، اقتصادی، و حرفه‌ای معلم یک معلم زبان را دربر می‌گیرد. علی‌رغم همه ساختارهای سازمانی، روانشناسی، و اجتماعی هر فرد، تغییر تدریجی هویت هر خود در راستای پیشرفت حرفه‌ای یک معلم طی مراحل مختلف اتفاق می‌افتد و تجربه تدریس، جهت‌دهی تکامل و تغییر شخصیت معلم از هویت فردی او به هویت اجتماعی، و سپس هویت حرفه‌ای او به عنوان معلم زبان را بر عهده دارد.

یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد از یک‌سو با برهم‌کنش مؤلفه‌های زمینه‌ای خود و جامعه که باعث شکل‌گیری هویت معلم می‌شوند و از سوی دیگر با ظهور شرایط محیطی همچون ابزار و لوازم تدریس، شرایط فرهنگی اجتماعی، محتوای آموزشی، و محیط تعاملی، و به‌کارگیری استراتژی‌های راهبردی شامل کنترل تعارض، فرآیندهای حمایتی، و تجربه کسب شده، اساس ساختار آموزش زبان کشور با عنوان هویت جامع معلم و در چهارچوب نظری همه‌جانبه‌ای با الگوی تعاملی خود و جامعه تبدیل شده است.

با در نظر گرفتن ارتباط متقابل خود و جامعه در ایجاد و شکل‌گیری هویت جامع معلم، ضرورت تغییر و تحول اساسی و قابل توجه در ساختار آموزشی ایران احساس می‌شود تا شأن و جایگاه معلمی به عنوان راهبردی‌ترین منبع آموزشی و تربیتی یک نسل به ارزشمندترین میزان رسیده، گامی اساسی در جهت بهبود عملکرد آموزشی زبان در جهت تعامل جهانی و ارتباط موثر و در نتیجه تسهیل رشد و توسعه شخصیت فردی، اجتماعی و هویت جامع معلم زبان در ایران برداشته شود.

درباره محدودیت‌های این بررسی، با اینکه طبق بررسی‌های داده‌بنیاد، هیچ‌گونه محدودیتی در انتخاب مشارکت‌کنندگان اعمال نشد، اما بنابر ضروریات عملی تحقیق، معلمین زبان انگلیسی در بررسی شرکت کردند، که همین امر، ضرورت انجام بررسی‌هایی در بازه گسترده‌تر را ایجاب می‌نماید. همچنین بررسی هویتی معلمین زبان شاغل در آموزش و پرورش می‌تواند کمک شایانی به شناسایی عوامل زمینه‌ای هویت جامع معلم زبان در ایران داشته باشد. از سویی دیگر، ابزار تحقیق این بررسی فقط مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با معلمین زبان بود، با انجام مشاهده و پرسشنامه، همین‌طور جمع‌آوری داده از زبان‌آموزان و سایر افراد دخیل در امر آموزش زبان، نتایج ملموس‌تری حاصل خواهد شد.

تعاملات خود برعهده گرفته، اجرا می‌کند. همین امر رابطه مستقیم، متقابل و دو جانبه خود و جامعه در شکل‌گیری هویت یک نقش، هویت جامع معلم زبان در این بررسی را نشان می‌دهد. در واقع نقطه تلاقی هویت فردی و هویت اجتماعی یک معلم، در هویت جامع او بروز می‌کند. به عبارت دیگر، تمرکز اصلی این برهم‌کنش، بر روی پدیده‌ای به نام هویت جامع معلم است که اساساً هویت را به عنوان ماهیتی تعریف می‌کند که معلم خود را در شرایط و موقعیت خاص محیطی متصور می‌کند، بنابراین مجموعه عوامل و شرایط فردی و اجتماعی معلم زبان با تعامل و برهم‌کنش با یکدیگر چهارچوب کاملی از هویت جامع یک معلم زبان را به وجود می‌آورند و در ضمن دربرگیرنده همه ویژگی‌های راهبردی، تأثیرگذار و جهت‌دهنده این پدیده، مؤلفه‌های زمینه‌ای هویت جامع معلمی می‌باشند. معلمین همواره در فرآیند تغییر قرار دارند. حرفه پویای معلمی نیازمند آنست که معلمین همیشه در پی این باشند که چه کسی هستند و با تأمل و تفکر عمیق در حرفه خود هویت خود را کسب کنند [۳۹]. طی فرآیندی به نام معلمی، با برهم‌کنش و تعامل با افراد، ابزار و محیط دربرگیرنده آموزش زبان، ساختاری به نام خود دارای خصوصیات جدیدی می‌شود که هویت نام دارد. تجربه تدریس طی مراحل مختلف و در محیط تعاملی معلم به عنوان جامعه، ویژگی‌های جدید و ویژه‌ای را به هویت معلم اضافه می‌کند که در نهایت به هویت جامع معلم می‌رسد که دربرگیرنده همه عوامل و خصوصیات موردنیاز برای هویت معلمی می‌شود که زبان انگلیسی را در جامعه آموزشی مربوطه تدریس می‌کند.

بطور کلی، فرآیند تدریس زبان به عنوان روال راهبردی آموزش شناخته می‌شود که طی آن معلمین زبان خود را به عنوان عوامل تغییر در جامعه آموزشی می‌شناسند که با کسب توانایی‌های فردی و اجتماعی لازم برای تدریس، پدیده‌هایی معلمی را به انجام می‌رسانند. طی این بررسی، عوامل زمینه‌ای تشکیل‌دهنده هویت جامع معلم در بررسی داده‌بنیاد مورد شناسایی و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌های به‌دست آمده نشان‌دهنده این مطلب است که پایه و اساس شکل‌گیری هویت از پویایی، تغییر و تعامل مفاهیم خود و جامعه به عنوان رسته‌های زمینه‌ای ناشی شده و تمام جنبه‌های اجتماعی،

منابع

- identity and community. *Teacher Education Quarterly* 1994; 21(1): 85-105.
- 16- Jenkins R. *Social Identity*. London: Routledge; 1996.
- 17- Weber S, Mitchell C. 'That's Funny, You Don't Look like a Teacher': interrogating images and identity in popular culture. London: Falmer Press; 1995.
- ۱۸- زعفرانی پ، آهنگری ، حدیدی ن. رابطه بین کمال گرایی، اضطراب و دستاورد زبانی زبان‌آموزان ایرانی :با میانجی‌گری انواع خودها. *زبان‌پژوهی* ۱۳۹۹، سال ۱۳. شماره ۱۵۸: ۳۸-۱۸۲.
- 19- Mercker S, Williams M. (Eds.) *Multiple perspectives on the self in SLA*. Bristol: *Multilingual Matters*; 2014.
- 20- Higgins E T. Self-discrepancy: A theory relating self and affect. *Psychological Review* 1987; 94: 319-340.
- 21- Helms J V. Science- and me: Subject matter and identity in secondary school science teachers. *Journal of Research in Science Teaching* 1998; 35(7): 811-834.
- 22- Friesen D W, Finney S, Krentz C. Together against all odds: towards understanding the identities of teachers of at risk students. *Journal of Teacher Education* 1999; 15: 923-932.
- 23- Giddings B, Hopewood B, O'Brien G. Environment, economy and society: Fitting them together into sustainable development. *Sustainable Development* 2002; 10: 187-196.
- 24- Alsup J. *Teacher identity discourses: Negotiating personal and professional spaces*. Mahway: Lawrence Erlbaum Associates; 2006.
- 25- Ary D, Jacobs L C, Sorensen C, Walker D A. *Introduction to research in education* (9th Ed.). Wadsworth: Cengage Learning; 2014.
- 26- Jones S, Torres V, Arminio J. *Negotiating the complexities of qualitative research: Fundamental elements and issues* (2nd Ed.). London: Routledge; 2014.
- 27- Strauss A, Corbin J. *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA: SAGE; 2008.
- 28- Shaghghi M, Vasfi M R. An investigation into the underpinning factors
- 1- James W. *The principles of psychology*. London: Macmillan; 1890.
- 2- Bandura A. Self-efficacy: Toward unifying theory of behavioural change. *Psychological Review* 1997; 84: 191-215.
- 3- Moor L. *The rise of brands*. Oxford: Berg; 2007.
- 4- Britzman D P. The terrible problem of knowing thyself: Toward a poststructural account of teacher identity. *Journal of Curriculum Theorizing* 1992; 9(3): 23-46.
- 5- Zarrinabadi N, Mahmoudi-Gahrouei V. English in contemporary Iran. *Asian Englishes* 2018; 20(1): 81-94.
- 6- Riahipour P, Tavakoli M, Eslami Rasekh A. Curriculum Reform and Iranian EFL Teachers' Professional Identity: A Marathon of Change! *Journal of English language Teaching and Learning* 2020; 12 (26): 435-463.
- 7- Coldron J, Smith R. Active location in teachers' construction of their professional identities. *Journal of Curriculum Studies* 1999; 31(6): 711-726.
- 8- Rahmati T, Sadeghi K, Ghaderi F. English language teachers' vision and motivation: Possible selves and activity theory perspectives. *RELC Journal: A Journal of Language Teaching and Research* 2018; 50(3): 457-474.
- 9- Day C, Kington A. Identity, well-being and effectiveness: The emotional contexts of teaching. *Pedagogy, Culture and Society* 2008; 16(1): 7-23.
- 10- Eslamdoost S, King KA, Tajeddin Z. Professional Identity Conflict and (Re) Construction among English Teachers in Iran. *Journal of Language, Identity & Education* 2019; 19(5): 1-15.
- 11- Behin B, Esmaeili F, Asadollahi R. An English Teacher's Professional Identity Development: The Effect of Educational Policies. *Journal of Modern Research in English Language Studies* 2019; 28 (3): 19-44.
- 12- Goodson I F. The principled professional. *Prospects* 2000; 20 (2): 181-188.
- 13- Noomura S. English-teaching problems in Thailand and Thai teachers' professional development needs. *Canadian Center of Science and Education* 2013; 6(11): 139-147.
- 14- Soreide G E. Narrative construction of teacher identity: Positioning and negotiation. *Teachers and Teaching: Theory and Practice* 2006; 12(5): 527-547.
- 15- Goodson I F, Cole A L. Exploring the teacher's professional knowledge: Constructing

- 38- Jan-nesar M Q, Khodabakhshzade H, Motalebzadeh K, Khajavy G H. Measuring EFL Teachers' Assessment Identity: Development and Validation of a Questionnaire. *Journal of Language and Translation* 2021; 11 (1): 29-46.
- ۳۹- ملازهی ا، سبحانی نژاد م. اعتبارسنجی و رتبه‌بندی مؤلفه‌های دانشی و مهارتی مورد نیاز معلمان به منظور کاربست فناوری اطلاعات و ارتباطات. پژوهش‌های آموزش و یادگیری، دانشگاه شاهد ۱۳۹۳، سال بیست و یکم، شماره ۵: ۱۳۷-۱۱۳.
- ۴۰- اسداللهی ف، مهرمحمدی، م. واکاوی تأثیر روایت‌نگاری تأملی بر توسعه حرفه‌ای دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان: پدیدارشناختی تجارب زیسته. نشریه علمی پژوهش‌های آموزش و یادگیری ۱۳۹۸، دوره ۱۶، شماره ۲، پیاپی ۳۰: ۱۰۲-۸۷.
- ۴۱- رضایی ح. فناوری اطلاعات و نقش جدید معلم. رشد تکنولوژی آموزشی ۱۳۸۶، شماره ۳: ۳۳-۳۱.
- ۴۲- یادگارزاده غ، کوروش پ، بهرامی آ. فناوری اطلاعات و ارتباطات ابزاری برای رشد. توسعه ظرفیت‌ها در آموزش و پرورش ۱۳۸۶، شماره ۳۵: ۱-۳۲.
- 43- Huang M, Jaszolt K M. Expressing the self: Cultural diversity and cognitive universals, Oxford: Oxford University Press; 2018.
- 44- Erikson E H. Identity: Youth and crisis. New York: Norton; 1968.
- 45- Hogg M A, Terry D J, White C M. A tale of two theories: A critical comparison of identity theory with social identity theory. *Social Psychology Quarterly* 1995; 58(4): 255-269.
- 46- Gao F. Language is culture on intercultural communication. *Journal of Language and Linguistics* 2006; 5(1): 58-67.
- of plagiarism among universities in Iran. *LIBRI* 2019; 69(3): 201-212.
- 29- Kunkwenzu E D, Reddy C. Using grounded theory to understand teacher socialization: A research experience. *Education as Change* 2008; 12(1): 133-149.
- 30- Silverman D. Doing qualitative research (3rd Ed.). London: SAGE; 2009.
- ۳۱- نوری ع، مهر محمدی م. الگویی برای بهره‌گیری از روش نظریه‌برخاسته از داده‌ها در پژوهش‌های تربیتی. فصلنامه مطالعات برنامه‌درسی ایران ۱۳۹۰، سال ۲۳: ۳۵-۸.
- ۳۲- محمدی چابکی ر. تبیین جایگاه زبان در تقویت مبانی، تصریح اهداف و توسعه‌ی وسایل تربیت. پژوهش‌های آموزش و یادگیری، دانشگاه شاهد ۱۳۹۴، سال بیست و دوم، شماره ۷: ۲۲۰-۱۹۹.
- ۳۳- عبدالملکی ص، ملکی ح، فرجامند ل. مؤلفه‌های اثرگذار بر تدریس اثربخش معلمان (مطالعه مورد: معلمان پایه پنجم دوره ابتدایی شهر تهران). پژوهش‌های آموزش و یادگیری، دانشگاه شاهد ۱۳۹۸، سال ۲۹، دوره ۱۶، شماره ۱: ۱۳۵-۱۲۳.
- ۳۴- دیبایی صابر م، عباسی ع، فتحی واجارگاه ک، صفایی موحد س. تبیین مؤلفه‌های شایستگی حرفه‌ای معلمان و تحلیل جایگاه آن در اسناد بالادستی آموزش و پرورش ایران. پژوهش‌های آموزش و یادگیری، دانشگاه شاهد ۱۳۹۳، سال ۲۴، دوره ۱۳، شماره ۲: ۱۲۵-۱۰۹.
- ۳۵- شریفیان ف، نصر ا، عابدی ل. تبیین نشانگرهای تدریس اثربخش در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و میزان تحقق آن در دانشگاه اصفهان. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی ۱۳۸۴، دوره ۱۱، شماره ۴-۳: ۵۴-۲۵.
- ۳۶- شاملو س. مکاتب و نظریه‌های روانشناسی شخصیت. تهران: انتشارات رشد؛ ۱۳۷۴.
- ۳۷- خلخالی ع، سلیمانپور ج، فردی م. آرایه مدلی جهت استقرار مدیریت کلاس درس سالم. فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن ۱۳۸۹، سال اول، شماره ۷۱: ۶۰-۲.